

Самойленко П.В.

Доцент кафедри хімії, технологій та фармації

Національного університету

«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

м. Чернігів

ІНДИВІДУАЛЬНА ОСВІТНЯ ТРАЄКТОРІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ-МАГІСТРАНТІВ ПІД ЧАС ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Педагогічна практика є інваріантною складовою в професійній підготовці майбутніх вчителів, що забезпечує набуття компетентностей в умовах реального шкільного освітнього середовища. На сучасному етапі розвитку вищої педагогічної освіти в Україні вбачаємо суперечність між вимогами (програмними компетентностями) освітньо-професійної програми Середня освіта (Хімія) другого (магістерського) рівня вищої освіти та створенням оптимальних умов для формування професійних компетентностей здобувачів вищої освіти з іншими освітніми та професійними кваліфікаціями, отриманими у бакалавріаті. Особливо це протиріччя загострюється під час проходження магістрантами двох шеститижневих виробничих (педагогічних) практик (II та III семестри). Вирішення цієї проблемної ситуації вбачаємо у проектуванні та забезпеченні реалізації індивідуальних освітніх траєкторій (ІОТ) суб'єктів освітнього процесу. Цільовим орієнтиром проектування ІОТ виступає прогностна матриця компетентностей вчителя хімії закладу загальної середньої освіти та спеціалізованої освіти.

Теоретичні засади та способи здійснення індивідуалізації професійно-педагогічної підготовки досліджували Л.В. Глазкіна, Е.Ф. Зеєр, А.Е. Наумова, Т.Е. Тужба, Н.Ю. Шапошникова, В.Я. Ясвін, І.С. Якиманська та інші. Ними запропоновано робочі узагальнення понять «індивідуальна освітня траєкторія», «індивідуальна освітня програма», «індивідуальний освітній маршрут», «освітнє середовище»; з'ясовано складові (компоненти) ІОТ студента,

схарактеризовано основні етапи реалізації ІОТ, вирізнено складові освітньо-професійного середовища педагогічної практики. Результативність реалізації ІОТ визначається на основі критеріїв та показників готовності майбутніх учителів до профільного навчання хімії, запропонованих О.А. Блажком [2, с. 137-139].

У контексті освітньо-професійного середовища педагогічної практики ІОТ може розглядатися як цілеспрямована програма (індивідуальний план студента), що забезпечує студенту-практиканту позицію суб'єкта вибору, розробки, реалізації індивідуального маршруту при підтримці викладача-керівника педагогічної практики. Роль освітньо-професійного середовища ми вбачаємо у можливості реалізації ІОТ студентів через створення спеціальних психолого-педагогічних умов і впливів та відповідного комплексу завдань.

В контексті нашого дослідження ми пропонуємо наступні складові ІОТ студента-практиканта: визначення особистої життєвої і професійної перспективи; визначення цілей педагогічної практики; діагностика індивідуально-психологічних особливостей студента; проектування власної освітньої та професійної діяльності; збагачення суб'єктного досвіду студента різноманітним взаємодіям у шкільному освітньому середовищі; реалізація професійно-орієнтованих проєктів; захист результатів педагогічної практики; рефлексія.

Індивідуальну освітню програму, що розробляється на основі ІОТ, ми розглядаємо як конкретизовану ІОТ із зазначенням цілей, завдань, характеристики вихідного рівня готовності студента до виконання завдань педагогічної практики, форм і методів реалізації завдань, бази педагогічної практики. В індивідуальному освітньому маршруті зазначається послідовність виконання завдань, терміни їх виконання, що відображає темп набуття професійно-педагогічних компетентностей.

Аналізуючи і узагальнюючи підходи щодо визначення логіки побудови ІОТ, певного досвіду проєктування та впровадження ІОТ в період педагогічної практики, пропонуємо наступні етапи реалізації ІОТ: прогностичний

(постановка цілей, планування життєвого і професійного шляху студентом; моделювання викладачем «ідеальної» ІОТ); діагностувальний (діагностика індивідуально-психологічних особливостей студента); проєктувальний (побудова викладачем можливої ІОТ і створення студентом ІОТ за педагогічної підтримки викладача); мобілізаційний (здійснення «пробної» (короткочасної) ІОТ при проведенні одного уроку під час «допуску» до педагогічної практики; розв'язання типових та специфічних проблем навчання, міжособистісного спілкування); процесуально-діяльнісний (набуття професійно-педагогічних компетентностей, виконання обов'язкових та додаткових завдань на основі заздалегідь визначеного індивідуального темпу); оцінювально-рефлексивний (презентація результатів реалізації ІОТ, самодіагностика сформованості професійно-педагогічних компетентностей, усвідомлення особистісних змін та можливих причин помилок, самооцінка професійних якостей); коригувальний (самокорекція, перебудова ставлення до майбутньої професійної діяльності).

Нами визначено професійно-педагогічні компетенції (із зазначенням змісту уміння як основного їх компоненту) на весь період педагогічної практики (II та III семестри). Засобами їх реалізації в освітньому процесі слугують інтегровані завдання, розподілені по семестрах у міру їх складності [1, с. 116-117]. Запропоновані завдання виступають в якості орієнтирів при побудові ІОТ студентів-практикантів. Проєктування ІОТ передбачає включення інваріантної складової, що враховує вимоги професійного стандарту та стандарту вищої освіти та варіативну складову, яка забезпечує індивідуальні прагнення, інтереси та здібності здобувачів вищої освіти. Завдання, які відносяться до інваріантної складової, є обов'язковими, проте – можуть виконуватися студентом-практикантом на заздалегідь спланованому часовому етапі, що забезпечує можливість поетапного формування професійних компетентностей. Наприклад, «Складання тематичного плану на основі загальної моделі процесу навчання та його реалізація під час педагогічної практики» є рекомендованим завданням у II семестрі, а завдання «Методика та технологія вивчення окремої теми в досліджуваному класі» передбачає

тематичне планування, тому, за бажанням виконується або у II семестрі, а, як обов'язкове – у III семестрі.

Висновки

1. Для кожного студента-практиканта з його стартовими можливостями створюється багатокомпонентне, поліфункціональне освітньо-професійне середовище педагогічної практики, інваріативними складовими якого є: освітнє середовище закладу вищої освіти і освітнє середовище закладу загальної середньої освіти. Також, як загальні компоненти освітньо-професійного середовища педагогічної практики визначаємо: просторово-предметний, суб'єктно-соціальний, психодидактичний, кожен з яких має розгалужену структуру. Вони спрямовані на реалізацію професійно-педагогічних компетенцій майбутнього вчителя хімії та будуть враховуватись при побудові ІОТ.

2. Роль освітнього середовища ЗВО полягає у забезпеченні можливості добору діагностичного інструментарію студентом при підтримці викладача задля з'ясування вихідних параметрів готовності до виконання завдань педагогічної практики та самодіагностики сформованості професійно-педагогічних компетентностей.

3. Головними завданнями керівника педагогічної практики є: ретельний добір викладачів-методистів, вчителів-професіоналів, учнівських колективів; налагодження доброзичливих, партнерських відносин між суб'єктами освітньо-професійного середовища; забезпечення психолого-педагогічного та методичного супроводу всіх етапів реалізації ІОТ майбутнього вчителя хімії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоус О.В., Самойленко П.В. Особливості педагогічної практики майбутніх учителів природничих дисциплін на другому (магістерському) рівні вищої освіти // Актуальні питання природничо-математичної освіти. Збірник наукових праць. 2020. №2 (16). С. 110-120

2. Блажко О.А. Підготовка майбутніх учителів до профільного навчання хімії учнів загальноосвітніх навчальних закладів: теоретико-методичні засади: монографія. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. 328 с.